


találkozásának helyei". Maga Rosenzweig szemináriumot vezetett „Régi válaszok új kérdésekre” címmel, előadást tartott „A zsidó ember”-témakörben és bevezette hallgatóit a héber nyelv ismeretébe. Visszatekintőleg így írt erről: „Előadásaimra kezdetben nagyon sokan jelentkeztek, körülbelül százan, ezek mind kíváncsiak voltak rám és azután alaposan csalódtak bennem. Az én frankfurti előadói tevékenységem ugyanis – valljuk be: – kudarc volt. Ekkora hallgatóság örömeiben soha többé nem részesültem. Amit Frankfurtban jó előadónak neveznek, az bizony nem voltam. Jó előadó ugyanis az, aki megállás nélkül beszél, így azután, amikor a hallgató az óra végén felébred, az lehet az érzése, hogy az előadó egyetlen másodpercre sem szűnt meg beszélni”.

Betegség folytán, aminek következtében Rosenzweig végül teljesen megbénult, igen hamar abba kellett hagynia előadói tevékenységét: 1929-ben meg is halt. A tanház azonban már ezt megelőzően felhagyott az oktatással. Ámde a rövidéletű új életre kelt a hitleri „hatalomátvétel” és a zsidóknak a város kulturális megmozdulásairól való kitiltása után. Néhány

évig a kulturális túlélés reményét ébreszthette a helybéli zsidókban, míg azután az úgynevezett „kristály-éjszaka” központilag elrendelt zsidóellenes merényletsorozatát követően, 1938 novemberében végérvényesen be nem zárta kapuit.

1988-ban, pontosan öt évtizeddel később, megint elkezdte tevékenységét Majna-Frankfurtban egy zsidó felnőttképzési intézmény: a mai hitközség zsidó népiskolája; a hasonló berlini intézmény után a második - német nyelvterületen. Vezetője, Roberto Fabian szerint „kísérelt ez, hogy valami régi újat ismét felélesszünk”. A folytatás útja azonban nem lehet egyenesvonalú: közte húzódik az a szakadék, amit a náci rendszer és a Holocaust vágott századunk közepén, és amely a régi frankfurti zsidó hitközséget is elpusztította.

A STADT  FRANKFURT AM MAIN  
heti sajtó- és információs szolgálata  
1995. szeptember 26-i számából

## Gencso Hrisztozov versei

### Kegyelet

Újra ősz van, apám, újra tél van,  
anyánk kenyeret küld neked, süteményt,  
bort és gyertyát –

legyen világ a sírban,  
hozzá virágot házi vázájából,  
tekintete gyászos,  
tekintete fátylas –

hervadoz érted búban.

Kíván neked jó egészséget,  
s hogy vigyázz magadra, legyél bárhol.  
Újra tavasz van, újra nyár van,  
s te a föld alatt virágzol.

Otthon anyánk virraszt, megesteledik,  
álmaiba takar, emlékekben melegít,  
tavaszi ingeket őrizget neked,

nyári inget,

hogy a bánatot kioltsa,  
– Tudom én, hol van ő, tudok én mindent,  
s lám, mégis várom.

Mindig őt várom, hogy térne vissza.

Gencso Hrisztozov 1940. szeptember 18-án született a Haszkovo-megyei Szuszam községben, Bulgáriában. Ma is Haszkovóban él és dolgozik költőként és a magyar szépirodalom avatott fordítójaként. Eddig tíz önálló műfordításköteget jelent meg, számos próza- és költészeti antológia társszerkesztője. Műfordítói tevékenységéért magyar Artisjus-díjat kapott 1985-ben. 1992 áprilisa óta a Magyar Írók Szövetségének rendkívüli tagja. „Magas hallgatás” címmel 1992-ben jelent meg második magyar nyelvű verskötete. Itt közölt verselt a „Haemus” magyar-bolgár társadalmi és kulturális folyóirat 1994/2-3. számából vettük át.

### Betlehemes-botok

Emlékszem rátok, messzeülő betlehemes botjaim,  
tölgyfa, juhar vagy gyertyán botok,  
miket még nagyapáink faragtak...  
Mély-sötét betlehemi estémben  
álmaim melletti álltok ébren,  
és vártok az óraütésre  
éjféli falusi betlehemezésre...

Ma is élő a nyom  
a hó sivatagon át –

élő ma is,

tölgyfa barátaim, juhar vagy gyertyán társak!  
Legszebb támasztékaim vagytok ma is  
az alattomos, jegesült utakon,  
védelem vagytok az ordas ebektől,  
vidulok veletek megkeseredett hétköznapokon...  
Nyitva elöttetek minden porta,  
még mindig rokonaim, kik benne élnek,  
s mint szülőházamé, a küszöbök –  
tarisznyám így tele mindig dióval,  
mint ünnepekkel a lélek...

Emlékszem rátok még, nagyapáim kezei...  
Csókollak titeket, betlehemes esték csillagait...

Kliss Benedek fordításai